

Мартин Лутер

XVI век е векът на Реформацията, когато се ражда протестантизмът. Папската църква преживява години на упадък, усилията ѝ да спре процеса на духовно разложение са напразни.

Като резултат от борбата на немски, швейцарски и френски църковни служители за чистотата на евангелското учение Католическата църква се разделя на римокатолическа и Протестантска. Основна роля във великото реформаторско движение играе д-р Мартин Лутер.

Мартин Лутер е роден на 10 ноември 1483 г. в немския град Айслебен. Баща му е миньор. Живее строго, възпитава сурово децата си, дори наказва физически своя син, Мартин. Семейството е равнодушно към религията. Бащата иска Мартин да стане юрист и го праща да следва в град Айзенах. Там той попада в дома на благочестиви християни, където остава до кандидатстването си в престижния Ерфуртски университет през 1501 г. Животът в това семейство оказва влияние на младия Мартин - вече като студент той всекидневно се моли и ходи на църква. С голямо усърдие учи древни езици и философия. Заседява се в градската библиотека, като "поглъща" книги една след друга. Там намира латински превод на Библията - Вулгата - и започва да я изучава.

През 1505 г. Лутер получава магистърска степен, което му дава правото да преподава. Той изпълнява желанието на баща си и се посвещава на юридическата наука. Знанията обаче не носят мир в душата на блестящия студент. Понякога го обхваща отчаяние, той престава да вярва, че е спасен. Стреми се към праведност, за да умилостиви святия Бог, а все още не познава Христос като любещ Спасител. Душевните му терзания се засилват. През това време се случва едно събитие, което го разтърсва - негов близък приятел умира от насилствена смърт. Още същата вечер Мартин обявява пред приятелите си, че е решил да стане монах. Придружаван от плачещите си близки, той се отправя към Августинския манастир. Желанието му е чрез благочестиви упражнения и добри дела да постигне спасението. Самоизтезава се с пост и безсънни нощи, за да угоди на Бога. Но и тук не намира мир за душата си.

По време на тази мъчителна вътрешна борба Мартин Лутер се сдобива с духовен наставник, който става много ценен за него - професорът по богословие д-р Щаупиц.

Щаупиц прави много за талантливия монах - съдейства за неговото посвещение в свещенически сан през 1507 г. и за изпращането му през 1508 г. във Витенбергския университет като професор. Във Витенберг Лутер живее в Августински манастир и още по-сериозно изучава Библията и съчиненията на блажени Августин. Проповядва в малка манастирска църква, построена от дърво и глина. В университета чете лекции върху Посланието към римляните и Посланието към галатяните. Докато тълкува текстовете, неочаквано разбира написаното в нова светлина: човек се оправдава не чрез дела, а чрез вяра.

За бъдещия реформатор е особено важно пътуването му до Рим през 1510 г. Това, което вижда там, променя неговото отношение към папството.

Когато стига до великия град, пада на колене и възкликва:

- Поздравявам те, свещени Рим!

Там обаче не намира ни най-малка святост, за което свидетелстват думите му:

- Ако съществува ад, Рим е въздигнат върху него.

За да получи опрощение на греховете, се изкачва по така наречената "Пилатова стълба", но този "подвиг" не му носи радост.

След връщането си от Рим по примера на Йоан Кръстител започва решително да проповядва Христос като Божия Агнец, Който е поел върху себе Си греха на света. Призовава слушателите си да повярват в тази велика и безценна истина. Думите му имат необикновено въздействие и след малката манастирска църквичка той вече проповядва в пространната дворцова катедрала. Славата му на проповедник расте. Въпреки това Лутер остава дълбоко смирен Христов слуга.

През това време Йохан Тецел, доминикански монах, започва да продава до градската порта на Витенберг индулгенции. Папа Лъв X завършва строителството на грандиозната катедрала "Свети Петър" в Рим и купува откъдето може скъпи произведения на изкуството, ръкописи на древни римски и гръцки писатели. За тази цел му трябва пари. Така възниква системата на индулгенциите - греховете се опрощават за пари.

Жителите на Витенберг, които купуват индулгенции, се срещат с Лутер и му разказват колко лесно е сега да се освободиш от греховете си - стига да имаш пари. Той им отвръща с възмущение, че са измамни - Бог не опрощава нито един грях за пари. За това е нужно съкрушение на сърцето и покаяние.

Това подтиква Мартин Лутер да напише прословутите 95 тезиса. На 31 октомври 1517 г. той заковава написаните тезиси на вратата на дворцовата катедрала във Витенберг. Този ден остава в историята като Деня на Реформацията.

Вестта за тезисите на Мартин Лутер се разпространява като горски пожар. Печатните машини размножават тезисите денем и нощем, хората ги преписват и предават един на друг. С една дума, колесницата на Реформацията потегля, като разнася идеите на тезисите по всички кътчета на Европа.

Ето някои от тези тезиси:

"Папата може да освободи единствено от наказание, наложено от самия него, по негово лично усмотрение или в съгласие с църковните канони.

Тези, които твърдят, че щом задрънкат монетите в сандъка, душата се освобождава от чистилицето, разпространяват човешко учение. Не е така. Когато задрънкат монетите, се извършва позорна търговия и лесна печалба.

Хората, които казват, че за купилите опрощение на греховете си, не е нужно покаяние, изричат нехристиянска проповед."

На пръв поглед в тезисите става дума основно за индулгенциите. Но реално в тях се крие немало "барут", от който може да пострада цялата "сграда" на папството. Поставя се под съмнение властта на папата да опрощава грехове и цялата търговия с индулгенциите се характеризира като гнусна печалба. Самият Папа вижда в Лутер противник. Той поръчва на кардинал Кайетан, папския представител в Аусбург, да предложи на Лутер да се отрече от изложените в тезисите идеи. Лутер се явява пред кардинала и отговаря, че не може да се откаже от убежденията си, защото са основани на Свещеното Писание, което не бива да се поставя под съмнение дори от папата.

Сериозен противник на Лутер става Йохан Ек, професор от университета в Инголцат, който го заклеймява като еретик, презиращ папата и разпространяващ отровата на учението на Ян Хус. Ек организира открит диспут, на който кани Лутер. Лутер приема поканата и идва в Лайпциг.

Диспутът продължава три седмици. Лутер доказва, че папата е глава на Църквата само според човешкото решение, а Свещеното Писание не познава папското господство в Църквата. Накрая Ек поставя въпроса ребром:

- Значи ти смяташ, че църковните събори могат да вземат погрешни решения?

- А как ще докажете, че не могат? - отговаря Лутер с въпроса.

- Ако твоето мнение за съборите е такова, за мен си езичник и бирник! - възкликва Ек.

След диспута Лутер пише най-важните си съчинения: "Обръщение към вярващите немски благородници за подобряване на състоянието на християнството", "За вавилонския плен на Църквата" и "За свободата на християнина". Основното в тях е не полемиката с Католическата църква, а призивите за създаване на нова църква. Те са истинска програма на Реформацията. Открито и смело Лутер представя своето разбиране за Църквата и държавата, за папата и духовенството, за християнския живот и обичаи, за тайнствата и богослужението.

За твърде кратък период тези книги правят Лутер много популярен. Те раздвижват Германия и народът е обхванат от желание заедно с Лутер да сложи началото на нова църква.

Законодателното събрание във Вормс

Немският император Максимилиан умира и на престола идва неговия приемник младият Карл V, кралят на Испания. Като ярък поддръжник на папата той е готов да изтреби "еретиците" с желязна ръка. Иска да осъди и изпрати на заточение Лутер - с тази цел го кани във Вормс. Въпреки предупрежденията на приятелите да не се доверява на императора, за да не го постигне съдбата на Ян Хус, Лутер отива.

Пристига в града на 16 април 1521 г. Първият въпрос към него е дали признава, че съчиненията, сложени на масата, са негови. Той отговаря с една дума:

- Да.

- Отричаш ли се от всичко, което си написал? - е следващият въпрос.

Лутер иска един ден за размисъл. На следващия ден отговаря, че е написал три вида книги. В първия пише за християнския живот и добрите дела, Тези книги допадат дори на противниците му. Във втория вид книги засяга живота на Църквата и папството. Те естествено не са приятни на враговете му, но той не може да се откаже от тях, тъй като там се съдържа само истина. Третият вид е насочен против отделни лица и той признава, че са написани доста остро, но и от тях не може да се отрече. Кратката си реч във Вормс Лутер завършва с думите:

- Стоя тук и не мога да постъпя по друг начин. Помогни ми, Господи! Амин!

В края на април 1521 г. под имперска охрана Лутер тръгва обратно за Витенберг. След месец, за да угоди на папата, Законодателното събрание го обявява извън закона, което означава, че никой няма право да го храни и да му дава подслон нощувка. Книгите му са обречени на унищожение, а самият той трябва да бъде хванат, вързан и предаден на съд. По пътя обаче го пленяват въоръжени конници и го отвлечат в неизвестна посока. Това става по заповед на саксонския курфюрст Фридрих, който е благосклонен към Лутер и по този начин го спасява от опасността. Само няколко доверени лица знаят, че той е скрит в замъка във Вартбург, разположен в планините на Тюрингия.

Мартин Лутер във Вартбург

Лутер остава девет месеца в замъка, през които превежда Библията на немски. Завършва труда си през 1534 г. Започва превода от Новия Завет и през септември 1521 г. излиза от печата първото издание.

Тревожните събития във Витенберг, които заплашват Реформацията с разцепление, карат Лутер да напусне убежището си. Във Витенберг възниква радикална групировка, която предприема коренни преобразувания в Църквата: отменя литургията, затваря манастири, освобождава монаси от обета за безбрачие, унищожава икони и статуи. Лутер призовава към умереност и след една седмица страстите се успокояват. Но събитията във Витенберг показват, че в Реформацията има различни течения. През това време се изявяват личности като Филип Меланхтон, Улрих Цвингли, Жан Калвин. Разграничават се три отделни течения: лутеранство, калвинизъм, анабаптизъм.

Лутер завършва земния си живот на 18 февруари 1546 г. в Айсleben, заобиколен от своето семейство, с думите:

- Отче, в Твоите ръце предавам моя дух. Ти, Боже на истината, ме спаси.

По материали от Интернет

95-те тезиса

„95 тезиса или диспут относно силата и ефективността на индулгенциите“ е текст, окачен от немския богослов Мартин Лутер в двора на църквата във Витенберг на 31 октомври 1517 г. Смята се, че това действие полага началото на дискусия за ролята на Римокатолическата църква в епитимията, ролята на папите и практиката на продажба на индулгенции. Публикуването на 95-те тезиса ускорява разцеплението в църквата, началото на Реформацията и обособяването на лутеранството като отделно течение в християнството.

От любов и загриженост към истината, и с цел пълното ѝ разбиране, следните тезиси ще бъдат обект на публична дискусия във Витенберг под председателството на преподобния отец, Мартин Лутер, Августинец, магистрат по свещено богословие, и надлежно назначен преподавател по тези предмети в това място. Той моли онези които не могат да присъстват лично, за да разискват темата устно, да го направят в отсъствие писмено.

1. Когато нашият Господ и учител Исус Христос каза: „Покайте се“, Той заповяда целият живот на вярващите да бъде живот на покаяние.

2. Тази дума не може да бъде разбрана като отнасяща се до тайнството на самоналожено наказание (т.е. изповед и опрощение) отслужено от свещеника.

3. Въпреки това, значението ѝ не е ограничено до покаяние в сърцето на човека; защото такова вътрешно покаяние е безполезно освен ако не произвежда многостранно външно убиване на плътта.

4. Наказанието за грях остава докато има омраза към себето (т.е. истинско вътрешно покаяние), а именно до нашето влизане в Небесното Царство.

5. Папата няма воля нито сила да опрости никакви наказания освен онези, наложени по негово усмотрение или чрез църковен канон.

6. Папата не може сам да опрости вина, но само да обяви и потвърди, че тя е опростена от Бога; или, най-много, той може да я опрости само в случаите запазени за негова преценка. Освен тези случаи, вината остава непростена.

7. Бог никога не прощава вината на човек без същевременно да го направи смирено подчинен на свещеника, който е Негов викар.

8. Каноните за лично наказание са приложими единствено за живите и според самите канони те са неприложими за мъртвите.

9. Така Святия Дух, чрез папата е добър към нас защото в своите правила папата винаги прави изключения за случите на смърт или необходимост.

10. Тези свещеници, които в случай на смърт запазват каноническите наказания за чистилището, постъпват неграмотно и злонамерено.

11. Тези плевели на промяна на каноническите наказания в наказания на чистилище са явно били посяти докато епископите са спяли.

12. В миналото, каноническите наказания са били налагани не след, а преди опрощение, като изпит на истинско разкаяние.

13. Умиращите са освободени чрез смъртта от всички наказания, като са вече умрели за каноническите закони и имат правото да бъдат освободени от тях.

14. Несъвършено благочестие или любов от страна на умиращия непременно носи голям страх със себе си; и колкото по-малка е любовта, толкова по-голям е страхът.

15. Този страх или ужас е достатъчен по само себе си (да не кажа от други неща) да причини наказанието на чистилището, защото е близо до ужаса на отчаянието.

16. Ад, чистилище и небе се различават точно както се различават отчаяние, страх и сигурност в спасението.

17. Изглежда като че за душите в чистилището страха трябва непременно намалява, а любовта да расте.

18. Още повече, не изглежда да е доказано нито чрез аргументи нито от Словото, че душите в чистилището са извън състояние на заслуги, т.е. невъзможност да растат в любов.

19. Нито изглежда да е доказано, че душите в чистилището, поне не всички, са сигурни и убедени в своето спасение, даже ако самите ние сме абсолютно сигурни в него.

20. Ето защо папата, когато използва думите „пълно опрощение на всяко наказание“ няма в предвид „всяко наказание“, а само онези наложени от него.

21. Така, тези проповедници на индулгенции грешат като казват, че човек е освободен от всички наказания и е спасен чрез папските индулгенции.

22. Даже, папата не опрощава никакво наказание на душите в чистилището, което според канона, те е трябвало да изтърпят в този живот.

23. Ако опрощаването на всички наказания, каквито и да са те, въобще може да бъде дадено на някого, със сигурност ще бъде дадено само на най-съвършените, които са малцина.

24. По тази причина, повечето хора са явно заблудени, че това сляпо и високозвучно обещание ще ги освободи от наказание.

25. Тази власт, която папата има общо над чистилището, съответства на властта която който и да е епископ и кюре има по свой начин над своята епархия или енория.

26. Папата прави добре когато дава опрощение на души в чистилището, не чрез силата на ключовете, която той не притежава, но чрез застъпническа молитва за тях.

27. Онези които твърдят, че щом парите звъннат в ковчежето душата излиза от чистилището, проповядват само човешки доктрини.

28. Със сигурност, когато парите звъннат в ковчежето, алчност и скъперничество могат да нараснат; но когато църквата се моли застъпнически, резултатите са в Божията ръка.
29. Кой знае дали всички души в чистилицето желаят да бъдат очистени, след като имаме изключения като Св. Севериний и Св. Паскал, както и преданието разказва.
30. Никой не е сигурен в целостта на своето разкаяние, а колко повече в това, че е приел пълно опрощение.
31. Човека който всъщност купува индулгенции е рядкост точно както този който се кае; наистина той е твърде голяма рядкост.
32. Тези които вярват, че могат да бъдат сигурни в своето спасение защото имат индулгенции ще бъдат проклетни за вечността, заедно със своите учители.
33. Хората трябва да се пазят особено от онези които казват, че папските опрощения са онази безценна дарба от Бога чрез която човек може да бъде примирен с Него.
34. Защото милостта на индулгенциите се отнася само за наказанията изисквани от тайнства установени от хора.
35. Тези които проповядват, че не е нужно разкаяние за онези които искат да купят души от чистилицето или право на изповед, проповядват нехристиянска доктрина.
36. Всеки истински покаял се Християнин има правото на пълно опрощение на наказание и вина, даже без индулгенция.
37. Всеки истински Християнин, било той живи или мъртъв, участва в благословенията на Христос и на църквата, като това му е дадено от Бога дори без индулгенции.
38. Въпреки това, папското опрощение и благословение не бива да бъдат пренебрегвани защото те са, както вече казах (Тезис 6), изява на Божествена прошка.
39. Безкрайно трудно е, дори за най-учените богослови, едновременно да възхвалят пред народа драгоценността на индулгенциите и нуждата от истинно покаяние.
40. Християнинът, който е истински разкаян търси и иска да плати наказанието за своите грехове; цената на индулгенциите, обаче, омаловажава наказанията и прави човек да ги мрази.
41. Папските индулгенции трябва да се проповядват внимателно, за да не би хората погрешно да мислят, че те са за предпочитане пред други добри дела на любов.
42. Християните трябва да бъдат поучавани, че папата няма в предвид, че купуването на индулгенции трябва по някакъв начин да бъде сравнявано с делата на милост.
43. Християните трябва да бъдат поучавани, че онзи който дава на бедните или заема на нуждаещите се прави по-добро дело от онзи който купува индулгенции.
44. Тъй като любовта расте чрез делата на любов, човек би следвало да става по-добър. Човек, обаче, не става по добър чрез индулгенции, а е просто освободен от наказание.
45. Християните трябва да бъдат поучавани, че който види човек в нужда и го отминне, а дава парите си за индулгенции, не купува папски индулгенции, а Божия гняв.
46. Християните трябва да бъдат поучавани, че освен ако нямат повече от достатъчно, трябва първо да отделят за нуждите на семейството си, а не да пилеят за индулгенции.
47. Християните трябва да бъдат поучавани, че купуването на индулгенции е свободен избор, а не заповед.
48. Християните трябва да бъдат поучавани, че папата, в даването на индулгенции, има нужда и за това желае техните искрени молитви повече от колкото парите им.
49. Християните трябва да бъдат поучавани, че папските индулгенции са от полза само ако не влагат упованието си в тях, а са вредни ако заради тях изгубят страх от Бога.
50. Християните трябва да бъдат поучавани, че ако папата знаеше за изнудванията на проповедниците на индулгенциите, той би предпочел катедралата „Свети Петър“ да изгори до пепел, вместо да бъде построена с кожата, плътта и костите на неговите овце.
51. Християните трябва да бъдат поучавани, че папата би желал да даде всичките си пари, даже ако е нужно да продаде катедралата „Свети Петър“, на онези от които амбулантни търговци на индулгенции са присвоили пари.
52. Напразно е да се уповава на спасение чрез индулгенции, дори ако пратеника на епископа, или дори папата, предложи душата си като гаранция.

53. Враговете на Христа и на папата са онези, които забраняват проповядването на Божието Слово в някой църкви, за да може индулгенции да се проповядват в други.
54. Божието слово е ошетено, когато в една и съща проповед, еднакво или повече време се посвещава на индулгенциите от колкото на Божието Слово.
55. Със сигурност, папското отношение е че ако индулгенциите, които са много незначително нещо, се празнуват с една камбана, една процесия и една церемония, то Благовестието, което е най-великото нещо, би трябвало да се проповядва със сто камбани, сто процесии и сто церемонии.
56. Истинските съкровища на църквата, от които папата раздава индулгенции, не са достатъчно разисквани и познати сред христовия народ.
57. Че индулгенциите не са преходни съкровища е ясно, защото много продавачи на индулгенции не ги разпространяват безплатно, а само ги събират.
58. Нито са заслужили делата на Христос и на светиите защото даже без папата, последните винаги дават благодат на вътрешния човек, и кръста, смърт и ад за външния.
59. Свети Лоренцо казва, че бедните в църквата са съкровището на църквата, но той говори според използването на думата в своето си време.
60. Без нужда от изследване, казваме че ключовете на църквата, дадени чрез делата на Христос са това съкровище.
61. Защото е ясно че властта на папата по себе си е достатъчно прошка за наказания и обстоятелства определени от него.
62. Истинското съкровище на църквата е най-святото Благовестие и Божията благодат.
63. Но, това съкровище е естествено най-противно защото прави първите да бъдат последни.
64. От друга страна, съкровището на индулгенциите е естествено най-приемливо, защото прави последните да бъдат първи.
65. Тогава, съкровищата на благовестието са мрежи с които преди се е ловяло хора на богатството.
66. Съкровищата на индулгенциите са мрежи, с които днес лови богатството на хората.
67. Индулгенциите които демагозите твърдят, че са най-великата благодат са всъщност разбирани като такива само доколкото те носят печалба.
68. А всъщност те са най-незначителната благодат в сравнение с благодатта на Бога и благочестието на кръста.
69. Епископи и кюрета са принудени да приемат пратениците на папските индулгенции с всички почести.
70. Но те са повече принудени да напрягат очи и уши да не би тези мъже да проповядват свои сънища вместо това за което папата ги е пратил.
71. Нека онзи който говори против истината за папските индулгенции да бъде анатема и проклет.
72. Нека онзи който се пази против проповедниците на похот и разрешително на проповедниците на индулгенции да бъде благословен.
73. Точно както папата справедливо се гневи срещу тези които по какъвто и да е начин планират ошетение на продажбата на индулгенции,
74. още повече той възнамерява да се гневи срещу тези които използват индулгенциите като претекст да планират ошетяване на светите любов и истина.
75. Да се смята че папските индулгенции са толкова велики че могат да оправдаят човек даже ако той е направил невъзможното и е осквернил Божията майка в гняв е лудост.
76. Ние казваме противното, че папските индулгенции не мога да отменят дори и най-малките простими грехове във връзка с виновността.
77. Да се каже, че даже Свети Петър ако бе сега папа, не би могъл да даде по-голяма благодат е богохулство срещу Свети Петър и папата.
78. Казваме противното, че даже ако сегашния папа или който и да е папа има по-голяма благодат на разположение, то това е благовестието, духовна сили, дарби на изцеление, и т.н. както е писано.

79. Да се каже, че кръстът изобразен с папския герб и поставен от проповедниците на индулгенции като равен по значение на Христовия кръст е богохулство.

80. Епископите, кюретата и богословите които позволяват такова говорене да се разпространява между хората ще отговарят за това.

81. Това разюздано проповядване на индулгенции създава трудности даже и за образованите хора да опазят почеста, която трябва да се отдава на папата от клевети или проницателните въпроси на миряните.

82. Подобно на „Защо папата не изпразни чистилището заради святата любов и нуждата на душите които са там, а не да оправдава безкраен брой души заради клети пари с които да построи църква?“

83. Отново „Защо погребения и годишни панихиди за мъртвите продължават и защо той не върне или позволи да се вземе от даренията за тях, след като е грешно да се молитва за оправданите?“

84. Отново „Каква е новото благочестие на Бога и на папата, че заради пари те позволяват на нечестивеца и враговете им да изкупят от чистилището благочестивата душа на Божия приятел, а не по скоро заради нуждата на тази благочестива и възлюбена душа да я освободи само заради любовта?“

85. Отново „Защо каноните за покаяние дълго след като са били отменени и мъртви по същина и чрез неизползване, сега се удовлетворяват чрез раздаване на индулгенции като че ли те са все още живи и в сила?“

86. Отново „Защо папата, чието богатство днес е по-голямо от богатството на най-богатия Крассий, не построи тази катедрала Свети Петър със свои пари а не с парите на бедните вярващи?“

87. Отново „Какво опрощава папата на тези, които чрез съвършено покаяние вече имат право на пълна прошка и благословения?“

88. Отново „Какво по-голямо благословение може да дойде за църквата ако папата би дал тези прошки и благословения на всеки вярващ по сто пъти на ден, както той сега прави по веднъж?“

89. Отново „След като папата търси спасението на души повече от пари чрез своите индулгенции, защо прекратява индулгенции и прошки дадени преди, когато те имат същата полезност.“

90. Да се възпрат тези доста остри аргументи на миряните само чрез сила и да не се разрешат чрез даване на причина е все едно да се изложат църквата и папата на присмеха на техните врагове и да се направят Християните нещастни.

91. Ако, тогава, индулгенциите се проповядват според духа и намеренията на папата, всички тези съмнения ще бъдат разпръснати. Наистина, те не биха съществували.

92. Отмахнете, тогава, всички тези пророци които казват на Христовия народ: „Мир, мир“ , а ето мир няма.

93. Благословени да са тези пророци които казват Христовия народ: „Кръст, кръст“ , а кръст няма.

94. Християните трябва да се увещават да бъдат прилежни да следват Христос, Главата им, чрез наказания, смърт и ад.

95. И така да са уверени за влизане в небе чрез много скръб а не чрез лъжлива сигурност за мир.

Жан Калвин (1509 – 1964)

Жан Калвин е роден в град Нуайон, Пикардия, на 10 юли 1509 г. Неговото семейството не е от най-заможните, но баща му има влияние и това му помага да бъде възпитан заедно с децата на аристократичното семейство Момор, чиито синове Калвин придружава в Париж, където продължава образованието си от 14-годишна възраст. От малък неговият баща го подготвя за духовна кариера и му осигурява част от приходите за следване, но Калвин винаги се смятал за „човек от народа“.

В Париж той учи в колежа Ла Марш, а в последствие се премества в колеж Монтагю, който е със строго насочена програма за духовници. Още в началните години на образованието си Калвин проявява свойствения си характер: дълбоко религиозен, отдаден на учене, тих и много дисциплиниран и радикален.

В периода 1528-1533 г. Калвин получава висшето си образование в три от най-престижните университети на Франция – Орлеан, Бурж и Париж, където учи теология, право, хуманитарни науки и философия. Към правото го насочва баща му, който вижда по-блестяща реализация за сина си като юрист. След смъртта на баща си Калвин се връща с нова ревност към хуманитарните науки, а най-накрая и към теологията.

В края на 1532 г. настъпва решителният обрат в живота на Жан Калвин. Сведенията за обръщането му към Реформацията са оскъдни. Самият Калвин се изразява лаконично в предговора към коментара си на Псалмите, че това е било внезапно просветление. Все пак влиянието на Реформацията го докосва много преди това. За разлика от много негови съвременници, които следват едно или друго религиозно учение според политическите обстоятелства и настроенията на деня, религиозни убеждения на Калвин се изразяват с постоянство и пълна осмисленост.

Трудовете на Калвин са най-добрият източник за неговата теология. Несъмнено най-важно място сред тях заемат “Институти на християнската религия”, където той систематизира доктрините, които поучава.

В първата книга на “Institutio...” се разглежда обхванато темата за познанието за Бога. Мирогледът на Калвин е изцяло теоцентричен. Той основава теологията си върху Писанията, говорейки за Бог като суверен Творец, Който поддържа и контролира творението Си. Бог е едновременно отвъден и всеприсъстващ. Той разкрива Себе Си чрез естеството, в което като в огледало се отпечатват неговите атрибути. Калвин твърди, че познанието за Бога е естествено вградено в човешките умове, понеже хората са направени по Божия образ и подобие, но поради невежество и морална поквара, това познание е извратено и замъглено, и хората започват да почитат като божество творението в различните му елементи. Затова хората имат необходимост от друг по-добър пътеводител към Твореца на вселената, и това е Неговото записано и непогрешимо Слово. Калвин твърди, че авторитета на Словото идва от Бога, и човешкият ум го възприема чрез свидетелството на Светия Дух.

Поставяйки върховния авторитет в Бога, калвинизмът, за разлика от лутеранството, лишава и всяка друга земна институция от върховен суверенитет, не само религиозните, но и светските владетели.

Втората книга от “Institutio...” е посветена на въпроса за човека. Калвин разглежда човешкото естество от две гледни точки – преди грехопадението и след това. Човекът е творение, което означава, че е ограничен в познание, време, местоположение, но за разлика от всички останали земни творения, той е надарен с безсмъртен дух. След грехопадението човек губи моралната си чистота и става покварен, но не престава да носи Божия образ в себе си, който обаче вече е замъглен и изкривен заради греха. По тази причина Калвин, заедно с Лутер и останалите реформатори, твърдят, че не е във възможностите на човек сам да избере да повярва в Бога. Въпреки привидно добрите дела, които вършат хората, вътрешното им естество си остава зло, освен ако Бог не ги възстанови в първоначалната им чистота чрез вяра в изкупителното дело на Христос. Откровението за Бога в човека е дело единствено на Бога. Калвин не противопоставя моралния закон, изявен в Стария завет на благодатта, открита в Новия завет, а изтъква неговото участие в довеждането на човека до по-ясно разбиране, че се нуждае от посредник, за да удовлетвори изискванията на закона. Теологията на Калвин е единна и цялостна.

Реформаторът неизменно посочва, че единственият начин за човек да се спаси, греховете му да бъдат изкупени и той да бъде отново възстановен в общението на Създателя си, е изцяло във властта на Бога, Който е Единственият Автор на спасението на човека. Понеже Бог и човек са морално отделени, и грехът стои като непреодолима преграда между тях, спасението на човека не е възможно освен чрез посредник, който да понесе върху себе си наказанието за греха, като удовлетвори изискванията на закона. Този посредник трябва да притежава човешко естество, понеже не би могъл по друг начин да е представител вместо човеците в посредническото дело, от друга страна, никой човек не може да изпълни тази мисия, понеже всички носят покварата на грехопадението. С това Калвин обяснява защо Бог Отец изпраща Сина Си на света, за да приеме човешко естество и в него да пострада за греховете на цялото човечество, за да отвори път, по който хората да се връщат при Създателя си.

В третата книга на "Institutio..." се разглежда подробно темата за начините, по които човек приема спасението от Бога. Калвин започва с ролята на третото лице на Троицата, чрез което изкуплението на Христос се предава на хората. Светият Дух дава откровението за Бога на човека, и по този начин дава вярата, чрез която човек приема жертвата на Христос. Калвин поставя акцента върху индивидуалните и лични отношения на Бога с всеки вярващ. Човек приема спасението си не чрез спазването на ритуали, или чрез купуване на индулгенции, или чрез посредничеството на свещеник, но чрез вяра приема прощката за греховете си. Ето защо Калвин, както реформаторите преди него, твърди, че човек няма никакви заслуги за спасението си, и че то е изцяло дар от Бога. Духовното събитие, което отразява моралната промяна в човека, неговото обръщане от греха към вяра в Христос се нарича новорождение, и юридически то представлява осиновяването на човека от Бога, чрез встъпването му в заветни отношения с Бога. На тези, които са избрани за спасение, Бог дава вяра, с която те да Го приемат, като им помага да устоят през живота си в това призвание, без възможност да отпаднат от него.

Четвъртият том на "Institutio..." разглежда практическите въпроси от християнския живот в обществото на църквата и на държавата. Това обхваща въпросите за необходимостта от църквата, за белезите на истинската църква, за различните служения в нея и техните отговорности, за начина по който се избират служителите, за приходите от църквата, църковната дисциплина, за тайнствата, тяхното значение, и на последно място за естеството на гражданската власт и длъжността на светските владетели.

Това, което характеризира мисълта на Калвин, е неговата теоцентричност: че крайната цел на живота на човека, на праведния и на неправедния, е славата на Бога. Той поставя човешкото спасение в по-голямата рамка на Божията слава. Калвин, позовавайки се на свидетелството на Стария и Новия завет, твърди, че Бог не само е създал света, но го поддържа и се грижи всеки ден за него. Затова говори, че Божията воля контролира всичко до най-малката подробност, и че Бог активно управлява историята, поради което случайността се отхвърля като невъзможна. Калвин насърчава християните да се радват, защото дори и трудните моменти от живота им и нещастията са в ръката на техния Създател и работят за тяхното добро.

По отношение на мащабите си на историческото си влияние върху обществата в Западна Европа и Северна Америка, калвинизмът става обект на внимание и на по-широк кръг от специалисти. Наблюдават се няколко явления като например: там, където калвинизмът е доминиращ, икономическото развитие е динамично, развитие на експерименталните науки, политическите институции се развиват в полза на републиканска-конституционна форма. Жан Калвин развива идеята за професията, като не ограничава дейността на човека само в едно призвание, но насърчава да се развива и при необходимост да се променя професията, ако това е от лична полза на човека и е добро за обществото. Религиозната ревност, с която вярващите са се отдавали на поклоннически пътувания, поклонения на мощи, участие в религиозни фестивали, и изоставяне на светското занимание и семейства, сега е пренасочена към обикновените светски професии и занимания и активно участие в обществените процеси. Икономическите добродетели, като спестовност, работливост, старание, честност, находчивост, практичност, се посочват като същностни за усъвършенствания християнски характер.

Внушително е и влиянието на Жан Калвин върху политическото развитие на обществата в Европа и Америка. Това се признава от редица историци, които изтъкват приноса му за развитието на свободните политически институции. Променя се структурата на управление в повечето европейски държави, които са повлияни от реформите на Калвин. Ако при Лутеранството е изразено разбирането за Божественото право на владетелите, то при калвинизмът има противопоставяне на абсолютната светска власт и се изграждат републикански и/или конституционни управления. Това е силно изразено в развитието на протестанството през 16 и 17 векове в Англия, Шотландия и Франция, и не на последно място от установяването на пуританските колонии в Северна Америка.

Калвинистите са насочени към изграждането на нова цивилизация, и затова можем да търсим културното им влияние в области като образованието и науката, развитието на технологиите, поезията и прозата, и по-малко в областта на изящните изкуства и архитектурата. Приносът на Реформацията и на калвинизма в частност прозира при сравнение на образователната му политика спрямо съвременните му тенденции. На Жан Калвин се дължи въвеждането на три-степенната форма на обучение (основно-средно-висше образование) позната ни днес. Реформацията се стреми да доведе грамотността до всеки човек и изгражда училища, които да са достъпни до възможно най-широка социална среда. Силното наблягане на провидението и на Божия контрол върху света прави важни всяко едно събитие и всеки един детайл от вселената. Всеобщия ред, който съществува в творението предизвиква изследването му и това дава рационалната обосновка да се търсят закони, които да характеризират явленията.

Поради силното влияние на Жан Калвин върху европейската и американска цивилизация, той се смята за един от най-влиятелните реформатори живели някога, дори днес ние можем да видим неговото силно влияние във всяка една област от живота.

По материали от Интернет

Джон Уесли

Въведение

Със сигурност Джон Уесли е една от най-интересните личности, които някога са живели. Много хора са взели пример от неговия живот и са изпитали силно влияние от неговите писания и дело. И до днес трудовете му претърпяват нови и нови издания.

Детство и младост

„Възпитавай детето си от рано, в подходящия за него път и не ще се отклони от него, дори когато остарее“ (Притчи 22, 6).

На 17 юни 1703г. в градчето Гинсбъроу се ражда Джон Бенджамин Уесли, син на Сузана и Самуел Уесли. Самуел Уесли, бил човек с много твърд и решителен характер.

След завършването и женитбата си, той се установява в Саут Ормеби, но нито за момент не се поколебава да напусне това изгодно проповедническо място, сблъсквайки се с разпуснатия живот на един благородник, който бил главния източник за приходи на Църквата. След тази своя стъпка той заема пасторското място в Епуърт. Там той получава 150 фунта на година, което за него време било достатъчно за преживяване. Вероятно Уесли е бил донякъде непредпазлив с харченето, защото веднъж трябвало да лежи взатвора за неплатени дългове. Хората в Епуърт минавали за необразовани и безбожни. С голяма яснота Самуел Уесли им дава да разберат какво Бог желае от тях и че те трябва да се променят. Поради това много от гражданите стават негови противници. В своята злоба те намушили с нож кравата му, по особено жесток начин счутили крака на кучето му, опустошили част от градината му и два пъти подпалили къщата му. Въпреки всичко Самуел Уесли не променил начина си на служение и постепенно спечелил сърцата на много хора. След 40 годишно служение в Епуърт той имал щастието да види как Божието слово и верността Му дават изобилни плодове.

Сузана Уесли била една велика, надарена жена с възвишено сърце. И нейните баща и дядо, както на съпругът ѝ били пастори. За онова време, когато образованието дори на момичета от горните обществени слоеве се изразявало в елементарни познания по четене, писане и смятане, Сузана Уесли била много образована. Тя владеела три езика: гръцки, латински и френски. Преди всичко тя била майка на 20 деца, 9 от които умрели в ранна възраст. За останалите 10 тя била майка, възпитателка и учителка. Без влиянието на Сузана, Джон Уесли никога не би могъл да стане основател на методисткото движение. Представите на Сузана Уесли за възпитанието на децата се различава много от това на съвременните родители. Г-жа Уесли не застъпвала схващането, че човек може да възпита многото си деца в малкия си дом, като остави всяко да прави само това, което му харесва. До първия си рожден ден всяко дете от сем. Уесли трябвало вече да е научило, че може да плаче тихо и че и най-малкото отклонение от общоприетите норми на говор и поведение веднага бива последвано от укор и наказание. Такава извънредно строга дисциплина не би могла да функционира при всекиго, но се отдавала на Сузана Уесли. Образованието на децата в семейство Уесли започвало с техния пети рожден ден. Сузана Уесли вземала новия ученик в една стая, в която от 9 до 12 или от 14 до 17 ч. никой не трябвало да влиза. Всяко от децата овладявало азбуката за 1 ден, с изключение на две момичета, на които бил нужен още един ден. След като детето научило буквите, по-нататъшното му образование продължавало под ръководството на майката до неговата 10та или 12та година. Сузана Уесли се занимавала също и с религиозното образование на децата си. За целта употребявала много Библията и молитвеника, като прилагала такава система на обучение, при която по-големите деца помагали на по-малките. В добавка към това си запазвала свободна една вечер от седмицата, в която сядала с по едно от децата си, разговаряйки на духовни теми. Децата от семейство Уесли се учили да четат, като прочитали изразително текстове от Библията или други книги. Джон казвал, че никога не бил чувал по-приятно четене от това на най-голямата си сестра Емили.

Поради това задълбочено обучение в библейско-богословската област е естествено, че синовете се посвещавали на пасторско служение. На 6 годишна възраст на Джон се случило нещо, което оказало много силно влияние върху по-нататъшния му живот. През нощта на 9 февруари 1709г. пасторския дом изведнъж избухнал в пламъци. Когато семейството се видяло в безопасност извън горящата къща, някой открил, че малкия Джон се намира вътре. Вече

никой не можел да влезе. Но малкото момче, събудено от светлината и шума се показало на прозореца на втория етаж и било спасено миг преди рухването на покрива. Сузана Уесли никога не забравила чудното спасение на нейния син. Тя решила, че трябва „особено да се грижи за душата на това дете“. Също и Уесли вярвал, както баща си и майка си, че едно такова особено избавление е знак за особеното намерение на Бога за неговия живот. В по-късно време, когато усеща, че края на дните му приближава, той изявява желанието на надгробния му камък да бъде написано: „Една главня, изтръгната от огъня“. Две години след като едва не загива в горящия си дом, Джон Уесли отново бил изправен пред смъртна опасност. Този път едва не станал жертва на шарката.

Приблизително 11 годишен, малкият Уесли така добре усвоил основните елементи на познанието, че бил в състояние да посещава горните класове. За религиозния си живот по време на ученичеството си, Уесли казва: „Аз четях Словото и се молах сутрин и вечер. Надявах се да бъда спасен поради това че: 1. Не съм толкова лош като останалите момчета; 2. Винаги съм отворен за религията, чета моята Библия, моля се и редовно ходя на Църква“. На 17 години Уесли е дотолкова напреднал в обучението си, че неговия брат Самуел пише на баща им: „Джон е готов да следва в Оксфорд“. При един разговор между Джон и декана на Оксфорд, последния погледнал младежа внимателно и с настойчив тон му казал: „Ти си прекалено малък, за да влезеш в университета. Ти не можеш изобщо да овладееш латинския и гръцкия. Връщай се в училище!“ По-късно Уесли казва: „Изгледах го отвисоко, както вероятно някога Давид е изгледал Голиат и го презрях“. Веднага Джон се преборил за стипендия и въз основа на успехите си в училище, въпреки съмненията на горделивия декан, постъпил като студент в Крайст Колидж в Оксфорд. Самуел Уесли не доживял триумфа на своя син като проповедник, но той все пак станал свидетел как младежът бил удостоен с честта да бъде аспирант в Линкълн Колидж в Оксфорд. Сузана Уесли с голяма радост доживяла големи духовни благословения, които раздвижили масите чрез проповедите на нейния син. Умирайки, тя казала: „Деца, веднага след като бъда освободена от това тяло изпейте един псалм в слава на Бога“. Както през целия си живот е била насочена към това, така и смъртта ѝ се превърнала в един триумф навярата.

Светия клуб

„Има време за всяко нещо и срок за всяка работа под небето“ (Еклесиаст 3, 1)

Някога между своята осемнадесета и двайсет и пета година всеки млад човек трябва да вземе решение каква цел на живота си следва. По време на обучението на Джон Уесли в Оксфорд възникнал знаменитият Свет клуб. По-малкият му брат Чарлз, междувременно постъпил като студент в Оксфорд, намерил няколко приятели с желания и интереси, подобни на неговите. Те започнали изучаване на класиците и осъществявали духовно общение. Джон се включил в тази група. Като член на факултета по естествен начин той бил издигнат за ръководител. Членовете на Клуба се събирали почти всяка вечер от шест до девет часа. След молитва те изучавали Библията или класиците, обсъждали работата си през деня и плановете си за следващия. Техният брой не оставал винаги непроменен. В периода на членуване в Клуба на братята Уесли този брой се колебал между шест и двайсет и пет. Уилям Морган, един от членовете, разказал на братята Уесли, че е посетил един затворник и от това придобил впечатлението, че такива посещения могат да бъдат много полезни. Той постоянно напомнял за това, докато един ден Джон и Чарлз отишли с него. Оттогава решили веднъж или два пъти в седмицата да ходят в затвора и да се грижат за деца на бедни. Клубът, възникнал въз основа на общия интерес към класиците и религията, придобивал едно все по-задълбочаващо се християнско значение. Скоро членовете започнали да се молят три пъти на ден гласно, а на всеки кръгъл час отделяли време за тиха вътрешна молитва. Те не само се молели редовно, но и постели, посещавали бедни и болни, вземали участие в богослужения и съответно изпълнявали всички правила на църквата. Университетското ръководство не пречело с нищо на работата на клуба. Въпреки това Уесли пише на майка си: „Това, което събужда гняв, е фактът, че ние се различаваме от другите по начина на оползотворяването на времето, харченето на парите и избора на приятелите“. Студентите в Оксфорд не харесвали тези младежи, които влагали всяка своя минута в усъвършенстване на начина си на живот, в ограничаване всички безполезни

занимания и в прекратяване не духовните си запознанства. Все повече групата ставала обект на подигравки и презрителни подхвърляния. Дадени ѝ били имената „Реформаторски клуб, Богобоязлив клуб, Светиите, Библейските молци, Библейските фанатици“ и други.

От тези подигравки възникнало също и името, издържало изпита на времето. Съвестния начин на живот на членовете на клуба, старателното планиране на учението и стриктното спазване на религиозните задължения – всичко това било провеждано с такава методичност, че един приятел на Чарлз Уесли на шега отбелязал: „Тук възниква една нова секта от методисти!“ Без съмнение той има предвид една малка група, която в миналото била наименована така. Но името станало известно предимно във връзка с двамата Уесли и техните приятели. В началото това име се използвало с пълно пренебрежение. В края на краищата Джон Уесли го възприема като подходящо за неговите последователи и от този момент нататък то било изговаряно с известно уважение. Но и името „християни“, дадено на последователите на Исус от Антиохия, най-напред било употребявано от хора, които съвсем не спадали към него.

Божият човек

„...докато се облечете със сила отгоре“ (Лука 24, 49)

Много християни желаят изливането на Святия Дух, както го преживяха първите апостоли на Петдесетница, но малцина са склонни да платят цената за това. Джон Уесли сторил това и неговата житейска история се развила като тази на апостолите. Той изживял решаваща опитност на 35-годишна възраст. До този момент водил такъв християнски живот, какъвто малцина могат да постигнат. Той изявявал вярата си, където се удавала възможност за това, молел се редовно и ежедневно четял Библията. За размисъл отделял по два часа всеки ден. Всяка седмица вземал участие в Господна вечеря. Старал се да се запази далеч от всеки грях. Затова скъсал всякакви повърхностни запознанства, стараяйки се да не пропилява нито миг от времето си.

Уесли постел по два пъти в седмицата и в много отношения водел един живот на себеотричане. Отхвърлял всеки лукс, но също и много от необходимите за живота неща, за да може да помага на другите. Евангелизатора Уесли обаче не само внимавал за чистотата на своето сърце, като се стремял да бъде съвършен в слово и дело, но полагал усилия, щото и другите да повярват. Така той посещавал хора в затвор, бил близо до бедни и болни, помагал с личните си средства, доколкото му било възможно. Поведението му се виждало на някои приятели чудновато, дори ексцентрично. Въпреки подигравателните подмятания, той неотклонно спазвал този начин на поведение и се радвал, че името му бивало оклеветявано. Единствената цел на живота му била да върши Божията воля и да живее в святост. При това изживявал време на големи радости, както и на големи страдания. Понякога той бивал смаян от строгостта на библейския закон, друг път се чувствал щедро помилван чрез благословието на Евангелието. Но както и да се мъчел, не получавал никакъв вътрешен мир. Той казал за себе си, че има „Хубавовременна вяра“ – по време на буря при пътуването с кораб към Америка изпитвал силен – страх и непрестанно викал към Бога – нещо, което не правел, когато океанът отново „утихнал.“

Контактът с Моравските братя дал на Уесли възможност да разбере, че други имат една духовна удовлетвореност, каквата на него му липсва. В Америка той разговарял с един старец от хернхунското братство, Аугуст Готлиб Шпангенберг, който му задал въпроса: „Познаваш ли Исус Христос?“ Уесли бил така изненадан от този въпрос, че отговорил: „Аз вярвам, че Исус Христос е Спасител на света“. „Това е вярно – казал стареца. – Но знаеш ли това, че Той е умрял, за да спаси мен“. Уесли узнал, че има вярващи християни, които нямат никакъв страх нито за душата си, нито за тялото си. Той още не бил достигнал до това състояние.

Душевната болка на Уесли личи от записките в дневника му от онова време: „Аз отидох в Америка, за да обръщам към вярата индианците – пише той. – Но кой ще обърне мен? Кой или какво ще освободи злото ми сърце от това неверие?“ По-късно той пише: „Аз се научих на това, че не мога да се доближа до величието на Бога, че след като съм толкова далеч от живота по Бога, съм син на гнева и наследник на пъкълата“.

Изпълнен с вътрешно страдание и мъка, той срещнал Петър Бюлер – един млад член на хернхутското братство. Него Бог употребил, за да благослови Уесли. Бюлер бил благочестив човек, много опитен в духовните неща и подходящ да отведе търсеция Уесли до истинския

мир на сърцето и мисълта. Той подчертава това, че благодатта се приема не чрез дела, а чрез един акт на вяра; че Бог прощава на хората, които вярват в Него приема ги и ги спасява. Обяснява му, че вярата води до едно духовно и морално очистване, което дава сила за господство над греха и до дълбок вътрешен мир, превъзхождащ всяка мисъл, чрез свидетелството на Святия Дух.

Тези три учения за оправданието чрез вяра, за освещението и за свидетелството на Святия Дух стават темата на проповедите на Уесли и сърцевината на целия му житейски път. Но най напред той не се решава да ги приеме.

Учението на Бюлер за оправданието чрез вяра наблягало, че свидетелството на Святия Дух, чрез което вярващия придобива вътрешен мир и власт над греха, може да бъде придобито в един миг. На Уесли му било трудно да възприеме това учение за моменталното покаяние. Години наред той бил твърдял, че покаянието е един постепенен процес. Казвал: „Не можех да разбера как тази вяра в един единствен миг би могла да се подари. Как един човек по този начин би могъл да бъде изтръгнат изведнъж от тъмнината и въведен светлината, от грях в правда и радост в Святия Дух. Отново изпитах Писанието, особено Деянията на апостолите. За мое голямо удивление не открих нито едно събитие, при което да става дума за нещо по различно от едно моментално покаяние. Много рядко то бива един постоянен процес, както при апостол Павел, който прекарва като че ли три дни в болките на новородението. Но дали времената не са се променили? Какво основание имам, за да приема, че Божият Дух и днес действа по същия начин?“ За няколко дни все пак се намират много свидетели, изповядващи, че Бог е извършил в тях една такава моментална промяна. Оттогава нататък Уесли вече не поставял тази тема под въпрос.

На 24-ти май, при събуждането си Джон Уесли отворил своята Библия и прочел II Петрово 1:4: „Чрез които се подариха скъпоценните нам и твърде големи обещания, за да станете чрез тях участници на Божественото естество,.. Преди да стане, отворил още веднъж Библията си и прочел: „Не си далече от Божието царство.“ (Марк 12:34). Следобед отишъл в църквата „Св. Павел“. Думите на песента „О, Израйлю, уповавай на Господа“ не излизали от съзнанието му. Вечерта с неохота отишъл на сбирка на една група на ул. Алдърсгейт, където някой прочел въведението на Лютер към посланието на Римляните. Около девет без четвърт – така свидетелства самия Уесли, когато братът говорел за „промяната, която Бог осъществява в сърцето чрез вяра в Исус Христос“, той почувствал че „сърцето ми се облива от странна топлина“. Усетил, че може да се довери за спасението си само на Христос и бил уверен, че греховете му са простени и че той е спасен. Започнал да се моли за тези, които са били особено злонамерени спрямо него. После станал и засвидетелствал опитността си, преживяна току-що. От този момент нататък пред него се разкрил един нов духовен свят и той служел на своя Спасител 53 години с горящо, пълно с любов и пожертвователност сърце.

На път като проповедник

„Те... обикаляха и разгласяваха благовестието“ (Деяния 8, 4)

От момента на своята опитност на ул.Алдърсгейт през 1738 г. до смъртта си в 1791 г., Джон Уесли бил постоянно на път и проповядвал Евангелието при всяка дадена му възможност. През тези 53 години, той държал всяка седмица средно по 15 проповеди и изминавал по 160 км.

Тъй като повечето църкви били затворени за него, той проповядвал предимно на открито или по къщи, принадлежащи на негови последователи. В 1738г. Уесли и неговия брат Чарлз, и техния приятел Джордж Уайтфийлд получили съвсем съзнателно изливането на Святия Дух. Те станали нови хора с едно ново благовестие. Те не проповядвали някакво богословие, философия или етична система, а една духовна сила, желаеща да навлезе в живота на човека и да го обнови. Резултатът от техните задвижвани от Духа проповеди бил, че крадци ставали честни хора, пияници скъсвали с алкохола, мъже, които често биели жените си, променяли отношението си към тях с любов. Джон и Чарлз Уесли и Джордж Уайтфийлд на практика били въоръжени с такава сила от горе, за каквато четем в Деяния на апостолите.

Проповедите на братята Уесли и на Уайтфийлд обаче имали едно обезпокояващо действие. Това не се ценяло. Почти всяка църква, където те проповядвали, давала да се разбере, че занаятът на тяхното появяване на амвона не е желано. През февруари 1738г. в дневника на Уесли

могат да се прочетат подобни записки: „Проповядвах в църквата „Св. Елена“. След проповедта ми беше казано: „Тук повече не можете да проповядвате“. „Проповядвах сутринта в църквата „Св. Ана“. След това бързо бях уведомен, че не бива повече да проповядвам тук“. Така пред двамата Уесли вратите на лондонските църкви се затваряли една след друга. Същото изживява и Уайтфийлд. Затова той се подготвя да замине за Америка, при индианците. По този повод някой сърказтично подхвърля: „Ако той иска да покръсти езичниците, защо не отиде сред миньорите в Кингсууд?“ Уайтфийлд размислил над това и се решил да отиде да проповядва сред миньорите.

Един съботен следобед през февруари 1739 г. той застанал на едно поле извън Бристъл и започнал да проповядва от един насип. При своето първо събрание на открито той имал повече от 200 слушатели. Когато проповядвал за втори път, дошли вече над 3000 души. Миньорите идвали направо от рудниците, още черни от въглищния прах. Уайтфийлд видял, как сълзите оставят светли пътеки по бузите им. Така действал Святия Дух в техните сърца. Уайтфийлд не се отказал от плана си да отиде в Джорджия. Но той съзнавал, че работата сред миньорите на Бристъл не бива да спира. Помолил Джон Уесли да я продължи. Уесли решил да последва повика. На 29 март 1739г. той тръгва за Бристол и на следващата неделна сутрин се размесил с тълпата слушатели на Уайтфийлд. Малко по-късно последния отпътувал за Америка и Уесли изнесъл първата си проповед на открито. Това не му било никак лесно. Двайсет години по-късно пише в своя дневник, че не обича проповядването на открито: „Харесвам една голяма зала, една мека скамейка, един хубав амвон...“. Все пак, след размисъл, той идва до заключението, че е по-важно да се спасяват души, отколкото да бъде задоволено естетическото му чувство, предпочитащо предразполагащата към размисъл тишина на църковната зала. Заради своите „полски проповеди“ Уесли и Уайтфийлд станали още по-неприемливи за свещениците и епископите, отколкото преди. Станало така, че от този момент нататък в продължение на 53 години Уесли бил все на път като „пътуващ проповедник“. Той проповядвал два, три, даже четири пъти на ден, винаги, когато му се удавала възможност. Обикновено при пристигането си някъде, той проповядвал вечерта, след това на същото място в пет часа сутринта, преди да тръгне отново на път.

Още с пристигането си някъде, Уесли съставял план с часовете на богослуженията, които възнамерявал да държи. Без да се влияе от лошото време, той се придържал към маршрута си с непогрешимостта на планета, обикаляща около слънцето. Уесли проповядвал на всевъзможни места. Много често трябвало да говори под открито небе, защото нямало здание, достатъчно голямо, за да побере слушателите. Много често богослуженията не били прекъсвани даже от дъжда. Понякога се намирали помещения, но в повечето случаи те не били подходящи. В Бедфорд Уесли пише: „Имахме доста голямо събрание, но вонята от свинете отдолу беше непоносима. Имало ли е някога случай мястото за благовестие да бъде над обор за свине? Нужно беше хората, дошли да слушат, наистина да обичат Евангелието, за да дойдат на такова място“.

Преследвания

„Блажени сте, когато ви гонят заради правдата“ (Матей 5, 10)

Който хвърля доброто семе на нивата, той знае, че врага не спи и идва за да посее плевелите. Така казва Исус в една притча. Хората, които вършат добро трябва да са наясно, че ще бъдат преследвани от зловни врагове. Така станало и в служението на Уесли. Ревностния евангелизатор работел при такава съпротива, която малцина биха могли да изтърпят. През повечето от петдесетгодишното си служение най малко 30 години името Уесли било мразено име. Да те нарекат методист е означавало, че си гледан като враг на църквата и държавата. Колкото повече проповядвал, толкова повече амвони ставали недостъпни за него. Уесли се чувствал призван да проповядва и понеже нямал амвон, проповядвал на всяко място, където имало слушатели. Това му докарвало допълнителна критика. Да се проповядва на открито било възприемано като позор за духовния сан. Духовенството се вдигало повсеместно, за да усмири Уесли. Яростните присъди, отправяни от амвоните по негов адрес, са безпримерни в цялата английска история. Сам той казва: „Навсякъде бяхме представяни като бесни кучета, така и постъпваха спрямо нас. В проповеди, вестници и памфлети от всякакъв род ни описваха като

ужасни чудовища“. Братя Уесли били наричани съблазнители, действащи незаконно, позор за духовния сан, лъжци, клеветници, интриганти, подбудители на размирици, главатари на паплаг и най-големи лицемери в цяла Англия. Разказите за насието на тълпата, на което били подложени Уесли и неговите последователи, могат да напълнят цели томове. В Бъркленд един викарий раздал на сбирщината кречетала и други средства за правене на шум, за да не могат хората да чуват какво говори евангелизаторът. В Дъръм няколко нехранимайковци докарали пожарна помпа, за да пръскат с вода слушателите. В Сент Ив един момък бил подучен па пришпори коня си из множеството, събрало се да слуша проповедта на Уесли. В Хамънд кметът изпратил градските барабанчици, които громолили през цялата проповед. В Рокленд по време на събранието една група дрънкала със звънци. В Хептънстрийт един адвокат се опитвал да прекъсне говорителя, разказвайки разни истории. Но сбирщината не се ограничавала с такива слаби мерки. Неведнъж животът на Уесли бил в опасност. Замеряли го с яйца, камъни, буци пръст и всевъзможни зеленчуци. Дърпали го за косите и го удряли с тояги. В един случай разярената тълпа се опитала да го събори на земята и да го стъпче с крака. Чували се крясъци: „Избий му мозъка! Смажи го! Убий го!“.

Въпреки преследванията и липса на защита, Уесли продължил невъзмутимо своята дейност и безстрашно излизал пред тълпите. В един случай бил замерян от множеството с всичко, което им било в ръцете. Уесли слязъл и минал през средата, гледайки всеки, и изпречил се на пътя му, право в очите. Хората смирено отстъпвали за да му направят път. Веднъж един подстрекател извил ръката на Уесли зад гърба. Той започнал тихо да се моли. Внезапно побойникът – професионален боксьор го пуснал и извикал: „Никой не бива да те повреди!“. Двамата с Уесли минали необезпокоявани през тълпата. По-късно този побойник се покаял и станал проповедник.

Все пак преследванията не могли да траят вечно. Увеличавало се числото на привържениците на Уесли. Все по-ясно ставало, че те просто се стремят да живеят един тих християнски живот. В един град група методисти били заведени при съдията, който искал да знае какви хора са те. „Те твърдят, че са по-добри от останалите“, казал някой. „Освен това се молят от сутрин до вечер“. „Нищо друго ли не са направили? – запитал съдията. „Да, сър“, казал един възрастен човек. „Помислете си, Ваша светлост, те обърнаха дори моята жена. Преди да отиде при тях, тя имаше остър език, а сега е мека като агънце“. „Махайте се всички!“ – извикал съдията. „Дано всички устати жени в този град да се покаят!“.

Така чрез вяра, молитва и свят живот противопоставянето и преследванията биват сломенни. Отделни духовници започнали да допускат Уесли да проповядва от техните амвони. Мъже, които преди го замеряли със развалени яйца, сега го приветствали като най-големия евангелизатор на своето време. След годините на гонения, станало чест да бъдеш последовател на Уесли, защото последния доказал, че е верен последовател на Христос.

Неуморна работа

“Отец ми работи и аз работя“ (Йоан 5, 17)

“Трябва да работя докле е ден. Иде нощ, когато никой не може да работи,“ каза Исус на възраст около 33 години. Той искаше да постигне колкото може повече. От Библейските разкази можем да заключим, че той добре е оползотворявал времето си. Също и Джон Уесли взел решението да употреби за Бога всеки ден. От дневника му става ясно, че малцина биха могли да пътуват толкова, колкото той е пътувал даже ако това би била единствената им задача. Малцина биха могли да проповядват толкова често, даже ако не би трябвало въобще да пътуват. Малцина биха могли да напишат и публикуват толкова, колкото него, ако и въобще да не е трябвало да пътуват и проповядват.

Пътуванията на Уесли са почти невероятни. На всяка страница от дневника му четем: „Тръгнах за ...“ или „Отправихме се към...“. На 71-я си рожден ден той пише, че по-голямата част от живота му е преминала в пътувания, като на година не е изминавал по-малко от 7 000 км. Като пътуващ проповедник е оставил приблизително 350 000 км.

Да язди 60-90 км. на ден за него не е нещо необичайно. Освен това той държал две или три проповеди. Много години пътуванията му са ставали само на кон. В късната си възраст бил принуден да ползва обществена карета.

За своите проповеди в 5 ч. сутринта на 72-я си рожден ден Уесли пише, че „Те са едно от най-здравословните телесни упражнения на света“. В един обичаен ден той проповядвал още веднъж около 12 ч. на обяд и трети път вечерта. Средно за седмица Уесли изнасял 20 проповеди. Изчислява се, че общо е изнесъл 42 400 проповеди, без да се смятат многобройните наставления и приветствия. Малцина автори могат да се мерят с Уесли. Почти невероятно е, че един човек може да напише такова количество книги. Той написал коментар на Библията в 4 тома, както и една поредица от 50 тома, позната под името „Християнска библиотека“. По-късно преработил тази поредица и я издал в съкратен вид в 30 тома. Специално за църквата съставил църковна история в 4 тома, една антология с духовна лирика от онова време в три тома и 6 тома църковна музика. Дълги години издавал духовно списание „The Arminian magazine“, излизащо в 56 страници. Освен библейско-богословски заглавия, Уесли пише много книги на общи теми. Листата на тези книги съдържат заглавия като: „Кратка история на Англия“, „Изложение на натурфилософията“, „Кратко изложение по логика“, „Пълен английски речник“ и др., освен това граматика на еврейски, гръцки, латински, френски и английски езици. Уесли написал много книги със проповеди, писма и становища по оспорвани теми, както и безброй трактати. Неговите преводи и съкратени издания на книги се побират в около 200 тома.

Друга тайна за успеха на Уесли се криела в неговата способност да не допуска да бъде затрупан от проблемите. Напълно се доверявал на Бога и оставал постоянно спокоен и невъзмутим. От него произлиза забележителния израз, че 10 000 грижи не тежат на мислите му повече от 10-те хиляди косъма на главата му.

Като малцина други Уесли следвал съвета от Еклисиаст 9:10: „Всичко, което намери ръката ти да прави според силата ти, направи го,.. Както неговия Господ направи на земята безброй добрини, така и Джон Уесли намерил начин да направи много добри неща в своите книги, при своите пътувания и разговори, както и в молитвения си живот.

Растящи общности

„И Божието учение растеше и числото на учениците се умножаваше“ (Деяния 6, 7)

Джон Уесли е наречен баща на методизма. В действителност той не се е стремил да създаде една нова църква. По негово време в Англия не е имало методистки църкви и нито един член на подобна общност. Сам Уесли умира като духовник от англиканската църква. Той е желаел последователите му да бъдат членове на църквата, към която е принадлежал. Направил всичко, за да отклони проповедниците от това, да провеждат своите богослужения едновременно с редовните богослужения на църквата. Уесли винаги подчертавал, че планът му бил не е бил да образува една нова верска общност, а да подбуди хората да се кланят на Бога с дух и истина. Той желаел последователите му да посещават редовните богослужения в местните си църкви и да бъдат там активни членове. В един град, където водещите общността мъже били „настървени за отделяне от църквата“, Уесли казал остро „Вие можете да провеждате богослужението си едновременно с църковното, но имайте пред вид, че от този момент вие ме виждате за последен път“. Той се придържал тясно към учението и реда на официалната църква, доколкото това му било възможно. Проповядването на открито било първото нарушаване на реда на официалната църква. По същото време Уесли започва да практикува свободната молитва. От духовниците се очаквало да прочитат молитвите от молитвениците си. Свободната молитва изглеждала като проява на липса на страхопочитание. Но Уесли бил установил, че прочетените молитви не могат да докоснат сърцата на обикновените хора, слушащи неговите проповеди под открито небе. Затова той започнал да се моли свободно, както сърцето му диктувало. Тъй като намерението на Уесли било да довежда в англиканската църква хора, които са се покаяли при неговата проповед, той основал общности от вярващи, но не и църкви. Хората, спадащи към тези общности, можели но не били длъжни да са членове на англиканската църква.

Уесли определял централна роля на общото пеене. В англиканската църква се пеело от книгата на псалмите и се е смятало, че там се съдържа единствената музика, достойна да се пее в Божия дом. Но тези песни не били подходящи за събиране на открито. Джон Уесли и неговия брат Чарлз започнали да пишат песни, които да могат да се пеят от обикновените хора. Само Чарлз

е написал повече от 6 000 песни. Почти всяка година братята издавали по една нова песнарка. Скоро методистите станали всеизвестни със своята любов към пеенето. Песните засягали преди всичко личния живот на вярващите, като например: О, да имах хиляда езика; Отче, протягам ръце към Теб; Исусе, Спасителю на моята душа. Личната връзка с Бога, която намира израз и в песните е причина движението на Уесли да стане толкова силно.

Последните му дни

„Белите коси са венец на слава, когато са придобити по пътя на правдата“ (Притчи 16, 31)

Уесли бил благословен със сила и жизненост, които му помогнали да продължи напрегнатото си ежедневие на пътувания и проповядване до една възраст, в която другите мъже биха пожелали да прекарат времето си в покой. Представата на Уесли за почивка е изразена в една негова бележка от дневника му по случай 85-тия рожден ден : „Прекарах един спокоен ден, като проповядвах само сутринта и вечерта“. Много проповедници биха оценили такъв ден като пълен работен и биха били принудени целия следващ ден да си почиват. И в напредвалата възраст Уесли не се плашел от суровото време, при което другите хора си стоят в къщи. Той пише: „Силният дъжд е пречка за слабите хора да посещават вечерните богослужения“.

На 17-ти февруари Уесли се простудил по време на една проповед и на 23-ти февруари държал последната си проповед. На следващия ден (четвъртък) посетил приятели в Далхам и бил в добро състояние. Но в петък, връщайки се в къщи, се почувствал много болен. Като евангелист, той често напомнял, че смъртта е изпит за истинността на вярата и тази вяра трябва да помогне на човека, както да живее добре, така и да умре достойно с хвалебна песен на устата. В последните си часове Уесли пеел песни и казвал с ясен, разбираем глас: „Най-доброто е, че Бог е с нас“. През цялата му последна нощ от устните му ясно се долавяли прекъсвани изрази на хваление и прослава. Той шепнел: „Господ е с нас, Якововия Бог е наше прибежище. Ще прославя.. Ще прославя... Ще прославя!“ На 25 март 1791 г. около 10 ч. сутринта, докато група негови приятели се молели на колене, Уесли прошепнал „Сбогом!“ и предал духа си на Бога.

Ако Уесли би се стремил към благополучие, той би умрял като богаташ. Неговата щедрост към бедните била ограничавана само от оскъдните му средства. Той давал докато има какво да дава – при това не само част от приходите, а всичко, което оставало излишно, след като се погрижел за най-насъщните нужди на живота си. Често казвал, че ако след смъртта си притежава повече от 10 фунта, хора та би трябвало да го нарекат крадец. Преценява се, че е раздал между 20 и 30 000 фунта. В завещанието си се разпоредил със своите коне, карета, книги и малко джобни пари. Повечето от притежанието му вече било раздадено.

Ако Уесли би се стремил към власт, той би могъл да стане голям политически водач. Той притежавал трезвен разсъдък, организационен талант и търпение. С тези качества би могъл да се превърне във водеща личност.

В ранните си години усърдието и голямата активност на Уесли често били погрешно разбирани. Някои казвали, че от делата му блика желанието да бъде уважаван в обществото, други твърдели, че се стреми към забогатяване, а трети – към власт. Но със напредването на възрастта ставало все по-видимо, че никой от тези мотиви не движи неговата „кариера“. Движело го искреното желание да подпомогне безсмъртните души на своите съвременници.

В своята „Кратка история на английския народ“ Ричард Грийн казва за Уесли: „По силата на своето слово той е бил равностоен на Уайтфийлд; като автор на текстове на песни идва веднага след брат си Чарлз, но в определена степен той съчетава в себе си превъзходните качества на двамата и притежавал особености, които на тях им липсвали“. Когато Уесли започнал да проповядва, не е имало методистка църква и прозвището „методист“ било израз на пренебрежение. Но искрата, която той запалил причинила бързо разрастващ се огън. При смъртта на Уесли в обхвата на британското владичество имало 313 проповедници, а в САЩ – 198. В британските области неговите последователи били около 80 000, а в САЩ – над 57 000. Днес 200 години по-късно към методистката църква спадат повече от 80 милиона души от всички краища на земята. Влиянието на Джон Уесли се е разпростряло далеч извън времето на живота му.

По материали от Интернет